

**ПРИЧИНИ ТА УМОВИ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ СКОЄННЮ ВБИВСТВ
МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ТА
ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ**

З урахуванням вимог кримінального процесуального кодексу України особи які проводять розслідування, прокурор, а також суд і суддя зобов'язані наряду з обставинами які підлягають доказуванню встановлювати обставини та умови які сприяли вчиненню правопорушення, особливо тих які направлені на охорону життя і здоров'я людини.

За звичай, такі обставини виявляються і встановлюються в процесі доказування, а тому здійснюються двома шляхами:

1. Шляхом проведення слідчих розшукових дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
2. Шляхом проведення дій не процесуального характеру.

Враховуючи практичний досвід та аналіз кримінальних проваджень можемо констатувати, причини які спонукали особу до вчинення вбивства матір'ю своєї дитини виявляються в процесі проведення:

- допиту свідків про обставини, що передували злочину, умови в яких виховувалась та проживала підозрювана, образ її життя та коло знайомих тощо;
- допиту підозрюваної (обвинуваченої), підсудної про ставлення до скоєного, що стало причиною таких жорстоких дій, направлених на дитину;
- огляду місця події в процесі якого отримується інформація про реальну обстановку та умови, в яких відбувались пологи та вбивство новонародженої дитини;

Не мало інформації надає судово-медична експертиза, яка встановлює час і місце скоєння вбивства, причини настання смерті новонародженого, фізичний стан породіллі, тощо. Тому, також важливі результати судово-психіатричних експертиз які дозволять визначити психологічний стан матері яка народила дитину тощо. Обшук дозволить знайти підтвердження того, що особа була вагітна, можливо встановити знаряддя злочину тощо. В залежності від слідчої ситуації може проводитись і впізнання, експеримент [1].

Не процесуальні шляхи отримання інформації про причини вчинення вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини включають:

- аналіз отриманої інформації під час опитування близьких, рідних, сусідів, тощо;
- вивчення матеріалів як характеризують особу, аналіз сторінок в соціальних мережах та інформації яка там відображена;
- ознайомлення з умовами праці, побуту жінки яка вчинила вбивство своєї новонародженої дитини тощо.

Зважаючи на думку багатьох авторів, причиною є всі обставини та фактори, які впливають на формування особистості, формують її погляди та впливають на наміри. Причину потрібно встановлювати через мотив. Мотивом є усвідомлена потреба людини. А бажанням і потребою жінки, яка опинилась у небажаному для неї становищі, є відвернення від себе ганьби за позашлюбні зв'язки та дитину, позбавитись від тягаря, яким стає дитина, звільнити себе від зайвих матеріальних та соціальних проблем.

Якщо законними заходами припинити небажану вагітність не вдається, жінка, приховуючи свою вагітність від інших, народжує дитину таємно і позбавляється її протиправним шляхом [2].

Аналізуючи випадки в судовій практиці, приходимо до висновку, що у більшості випадках причинами є об'єктивні обставини, що негативно впливають на психіку жінки, але в більшій своїй частині, причини суто суб'єктивні.

Об'єктивними причинами, які найчастіше стають передумовою скоєння дітовбивства є:

- нестабільне матеріальне становище, відсутність як з боку держави так і громади належної підтримки матері-одиначки або жінки, яка народила позашлюбну дитину, а навпаки, тенденція ганьби та приниження, що збуджує в неї агресію проти власної дитини;
- соціальна незахищеність матерів та дітей, які народились поза шлюбом;
- не фінансування державою будинків-інтернатів та дитсадків, де можна було залишити небажану дитину, замість того, щоб вбивати її;
- непоодинокі випадки, коли причиною стають психічні хвороби та психічні розлади, які виникають в результаті дії психо-травмуючих ситуацій під час вагітності;
- відсутність контролю батьків за поведінкою підлітків [3].

До суб'єктивних спонукань можна віднести більш цинічні, такі як: самовдоволеність, небажання завдавати особі зайві клопоти; небажання мати дитину, коли дитина стане перешкодою на шляху до кар'єри чи розкішного життя; коли зловживання алкоголю та наркотиків призводить до позбавлення жінки материнського почуття, викликає агресію проти майбутньої дитини; спонукають жінку і такі почуття як захист дитини від осуду, збереження своєї честі та гідності від ганьби з боку громади; низький рівень культури та сексуального виховання, пропаганда культу насильства та жорстокості, наркоманії, проституції, алкоголізму; статева розбещеність.

Заходи щодо усунення таких причин і умов, безумовно повинні здійснюватись як безпосередньо слідчими так і державою в цілому, а також батьками та близькими родичами. На жаль, в сьогоденному Кримінальному процесуальному кодексі відсутня норма яка б зобов'язувала слідчого (орган розслідування) вчиняти такі дії, а саме як це було у ст.23¹ КПК України 1961 року [4]. Таке подання було процесуальним документом, в якому повинен містити в собі детальне викладення заходів, які могли бути прийняті для усунення цих причин та умов. Сьогодні ця прогалина доки так і не усунута, але це не говорить про те, що причини і умови не виявляються та не усуваються.

З метою усунення причин та умов, які сприяють скоєнню дітовбивства, необхідно проводити такі не процесуальні заходи:

- проводити профілактичні бесіди з колективами працівників, в навчальних закладах (школах, ліцеях, університетах тощо), з батьками та близькими родичами щодо виховання підлітків під час статевого становлення, з мешканцями одного будинку, одного району, працівниками відділів кадрів підприємств, установ, організацій, медичним персоналом жіночих консультацій, пологових будинків та особами, які займаються приватним лікуванням;
- проводити індивідуальні бесіди з особами, схильними до анти суспільних вчинків, до зловживання алкоголю, наркотичних засобів, які ведуть анти-суспільний спосіб життя;
- проводити науково практичні лекції на правові теми, повідомляти громадянам які дії є протиправними, які можуть бути застосовані санкції, які заходи необхідно застосовувати для запобігання злочинним посяганням;
- виступати з доповідями та повідомленнями про такі випадки, їх причини та умови, про способи вчинення та про застосоване до винних покарання в засобах масової інформації та інше;
- залучати молодь до суспільно-корисної справи, до занять спортом, зацікавити в навчанні у мистецьких гуртках;
- притягувати громадськість до розкриття та розслідування, попередження та профілактики таких злочинів, як дітовбивство;
- створювати клуби та гуртки моральної допомоги самотнім вагітним жінкам, покинутим, а також матеріальної підтримки матерів, у яких фінансові труднощі.

Проведення таких заходів за підтримкою державної влади було б набагато ефективнішим, коли б інститут материнства та дитинства працював у реальному житті, надаючи матеріальну допомогу матерям, які потребують її.

До заходів попередження злочинів відносять також виховний вплив правильно організованого процесу розслідування. В обвинувальному висновку повинні висвітлюватися усі причини та умови скоєння дітовбивства, тому що

його зачитують у залі судового засідання у присутності великої кількості людей, на яких він може вплинути як запобіжний захід.

Тому щоб менше було злочинних посягань на життя майбутнього громадянина України, повинні створюватися такі умови для матері, щоб вона мала усе необхідне для середнього прожиткового мінімуму як для себе та дитини.

Постає необхідність внести зміни до кримінального процесуального закону які б зобов'язували орган розслідування, прокурора та суд виявляти причини та умови які сприяли вчиненню злочину та вживали заходів щодо їх попередження.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одіссей, 2012. 360 с.

2. Ковтун О. О. До проблем характеристики об'єкту вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Актуальні проблеми сучасної юридичної науки та практики: матеріали круглого столу (м. Київ, 1 жовтня 2020 року), Київ Видавництво Ліра-К, 2020. 172 с.*

3. Стратонов В.М., Ковтун О.О. Генеза кримінальної відповідальності за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *Проблеми підвищення ефективності кримінальної юстиції України: колективна монографія / Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Київський університет права НАН України; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка, Ю.Л.Бошицького. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 692 с. С.624-634.*

4. Кримінально-процесуальний кодекс від 28.12.60 // Відомості Верховної Ради, 1961, N 2 ст. 15.